

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ І СВІТІ: ЕТИЧНІ ВИМІРИ ФЕНОМЕНУ**ІРИНА, ЧАЙКА¹
ЄВГЕН, ЦОКУР²****Анотація**

Грунтовний аналіз проблеми цифровізації електорального процесу здійснюється в рамках сучасних розвідок в суспільних науках. Проте ці дослідження зосереджені переважно на технологічних аспектах, втім важливою є також і рефлексія етичного виміру проблеми використання інформаційних технологій під час виборів в сучасному світі. Виборча модель є значимою складовою політичної, правової, соціальної систем держави. Вибори мають слугувати розвитку та вдосконаленню, досягненню нових вершин державою та суспільством. Метою цього дослідження є рефлексія етичного виміру феномену цифровізації виборчого процесу в Україні і світі. В умовах сучасних викликів перед Українською державою стоїть важливе завдання забезпечити можливість вільного волевиявлення для всіх своїх громадян. Вирішення цього надскладного завдання: забезпечення прозорих ефективних виборів, позбавлених корупційних ризиків, є умовою демократичного майбутнього України. Саме тому доречним є використання досвіду електронного голосування у розвинених країнах. Найголовнішою умовою успішного впровадження системи електронного голосування є наявність широкого суспільного консенсусу щодо необхідності такої технології. Забезпечення такого консенсусу стає можливим в ситуації високого рівня довіри громадян до держави в цілому і до впроваджуваних нею інновацій зокрема. Технологічні підстави проведення електронних виборів передбачають наявність захищеного програмного забезпечення і відповідних баз даних, мінімально уразливих до кіберзлочинів. Таким чином, зменшується вплив особистісного фактору, тобто виконання процедури підрахунку голосів делегується машинній системі, і потенційно неетичні і недоброчесні дії членів виборчої комісії не можуть бути зреалізовані. Проте, видається, що збільшуються ризики, пов'язані з ідентифікацією виборців, яка здійснюється лише за документами. Це створює ризики використання «крадіжки особистостей», в тому числі і для незаконного голосування. Такого роду дії породжують значну кількість етичних проблем, пов'язаних із неможливістю зробити волевиявлення особою, особистість якої викрадено, а також складністю у визначенні відповідальності за результат вибору, який був здійснений від імені особи, але не самою особою.

Ключові слова: вибори, виборчі технології, корупція, кіберзлочин, диджиталізація виборчого процесу, електронне голосування, етика виборчого процесу.

Постановка проблеми

Виборча модель є значимою складовою політичної, правової, соціальної систем держави. Вибори мають слугувати розвитку та вдосконаленню, досягненню нових вершин державою та суспільством. Досвід української державності засвідчує надмірну чутливість як до результатів виборів, так і до самих виборчих процесів. Кожні вибори для України – це певний крок у невідоме, з усіма ризиками та можливими наслідками. Практично кожні вибори національного рівня призводили до суттєвої зміни вектору розвитку країни. З інструменту стабілізації, примирення, демократизації, вибори в нашій державі щоразу перетворюються на посилення викликів та провокують до протистояння. Ще однією причиною

проблемності соціально-політичного, економічного розвитку України часто вказується корупція. Складається враження, що Українська держава навіть синонімізується з цим небезпечним феноменом. При цьому хейтери української державності забувають зазначити, що у глобалізованому світі і корупція носить глобальний характер, й зароджується, підживлюється та процвітає саме там, де схопляться воєдино клептократичні фінансові оборудки та збочені геополітичні амбіції. Оскільки Україна не є центром, ні одного процесу, ні іншого, наша держава, очевидно, не є світовим лідером в сфері корупції. Втім, не можна ігнорувати потенційні ризики в електоральному процесі, що пов'язані з застосуванням інформаційних технологій, які розширюють можливості використання маніпулятивних технологій у процесі просування кандидатів, а також для втручання безпосередньо у виборчий процес.

Теоретичні аспекти проблеми електронного голосування розглядалися в дослідженні К. Bonsor та J. Strickland (Bonsor, Strickland,

Corresponding authors:

¹ Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)

E-mail: Tscokur2004@ukr.net

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2315-7724>

² Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)

E-mail: Tscokur2004@ukr.net

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7605-0114>

2024). Автори зазначали, що Е-голосування являє собою абсолютно нову сферу виборчого процесу, що розвивається в демократичних державах світу, та розглядають його як широке поняття щодо голосування через глобальну мережу. До змістовної сторони електронного голосування вони відносять електронні засоби голосування та підрахунок голосів. М. McGaley (McGaley, 2003). та М. Chevallier (Chevallier, 2003) називають ряд критеріїв для належного функціонування системи електронних виборів. Зокрема, голос виборця під час його передачі до виборчої комісії не можна виявити та змінити. Голосувати мають право лише зареєстровані виборці, причому лише один раз. Повторне голосування буде вважатися фальсифікацією виборів. Веб-сайт для голосування має бути захищений від хакерських атак та гарантувати захист персональних даних виборців. Держава має забезпечити неможливість тиску на громадян через політичні переконання, ввести заборону купівлі/продажу голосів із кримінальною відповідальністю.

У цьому контексті для визначення готовності країни до впровадження електронного голосування R. Krimmer, R. Schuster (Krimmer, Schuster, 2008), та A. Prosser (Krimmer, Prosser, 2004), запропонували використовувати такі критерії:

- розвиток інформаційного суспільства (розвиток електронного урядування, електронна інфраструктура, поширеність державних електронних послуг);
- правовий вимір (верховенство права, нормативно-правове регулювання виборів, дотримання прав людини);
- суспільно-політичний контекст (стабільність демократичних інститутів, тип виборчої системи, політична активність громадян, рівень явки на виборах).

Дослідники вказали, що для ефективного запровадження процедури електронного голосування необхідно визначити рівень політичної стабільності у країні, тип виборчої системи, ставлення громадян до нововведень у процедурі виборів, особливості виборчого законодавства. Також важливим є аналіз стану виборчих реєстрів, інформаційно-комунікаційної та технічної інфраструктури, наявності та прийняття інших інструментів електронної участі (електронних форумів та консультацій, інструменту електронних петицій тощо).

S. B. Edwards III та D. Santos (Edwards, Santos, 2020) досліджували цифрову трансформацію в різних країнах світу через аналіз стосунків між владою та громадянами, особливо щодо підзвітності, комунікації та доступу до інформації; M. Russell та I. Zamfir (Russell, Zamfir, 2018) – європейський виборчий процес. Автори мають неоднозначну позицію щодо Інтернет-голосування. З одного боку, надання громадянам зручної можливості голосувати в Інтернеті без необхідності відвідувати виборчі дільниці може допомогти скасувати тривожний спад явки виборців у всьому світі. З іншого боку, сучасні технології не дозволяють системам голосування в Інтернеті бути повністю захищеними від хакерів.

Незважаючи на ґрунтовний аналіз проблеми цифровізації електорального процесу в сучасній суспільній науці, ці дослідження зосереджені переважно на технологічних аспектах, тому важливим видається звернутися також до аналізу етичного виміру проблеми використання інформаційних технологій під час виборів в сучасному світі.

Отже, метою цього дослідження є рефлексія етичного виміру феномену цифровізації виборчого процесу в Україні і світі.

Виклад основного матеріалу. Перспективи розвитку електронного голосування в Україні відображені у «Концепції запровадження системи електронного голосування в Україні» від 10.06.2011 року № 8656 (Концепція., 2011). Вважається, що реалізація цієї Концепції сприятиме покращенню традиційної виборчої моделі шляхом надання можливості учасникам виборчого процесу:

- проголосувати дистанційно, тобто відвідування виборчої дільниці для виборців стає необов'язковим, що суттєво знижує ризики тиску на особисте волевиявлення громадянина і підвищує достовірність його особистого вибору;
- забезпечити можливість проведення голосувань протягом декількох днів, оскільки стає технічно можливим здійснити надійний захист від несанкціонованого втручання в систему голосування, а тому не обов'язково призначати єдиний день голосування. Це може бути і тиждень, і два. Визначатися має тільки перший та останній дні та години здійснення процедури електронного голосування, що дає змогу створити комфортні умови виборцю, якому не потрібно долати відстань до виборчої дільниці, залишати місце

роботи, оскільки він має можливість за допомогою електронної системи проголосувати через мережу Інтернет, мобільний телефон, інші електронні інформаційні пристрої;

– уникнути таких явищ, як підробка бюлетенів (внаслідок використання їх електронних образів, справжність яких може гарантуватися цифровим підписом виборців або біометричними даними), фотографування порохованих бюлетенів, їх спотворення з метою зробити фіктивними та багато чого іншого (Концепція..., 2011).

Втім, електоральний процес в інформаційну добу проблематизується у зв'язку з можливістю порушення взаємозв'язку між його політико-технологічними та ціннісно-культурними засадами, що детермінує корупційні ризики.

Зважаючи на те, що Україна перебуває лише на початку становлення диджиталізованого виборчого процесу і беручи до уваги наявність зарубіжного (як успішного, так і провального) досвіду використання інформаційних технологій у електоральному процесі, видається важливим виокремити, принаймні, найбільш очевидні тенденції, щоб уникнути повторення чужих помилок.

Сьогодні цифрові технології голосування на виборах є достатньо поширеними у провідних демократіях світу. Мова, зокрема йде про США, Великобританію, Німеччину, Францію, Канаду, Австралію, Іспанію, Португалію, Італію, Норвегію, Швейцарію, Бельгію, Естонію.

Поширеними є такі технології електронного голосування:

– Голосування на виборчій дільниці з використанням спеціальної електронної системи (Vote-recording Technologies). Спочатку відбувається ідентифікація виборця за допомогою ID-картки у відповідному пристрої, потім він переходить на сайт для голосування, де за паролем йому надається електронний бюлетень, в якому він обирає бажаного кандидата. Підрахунок голосів такі електронні пристрої здійснюють автоматично після завершення голосування.

– Оптичне сканування (Optical Scan Marksense) – схоже на традиційне заповнення бюлетеня, проте обробку інформації здійснюють не члени виборчої комісії, а спеціальний пристрій, що використовує оптичні засоби обробки інформації.

– Голосування за допомогою перфорованих карт (Punched Card) – виборець використовує спеціальні картки, на яких кандидата можна

позначити спеціальним кодом, а цей код відповідно зчитується у пристрої, що виступає у якості виборчої скриньки, в якій і відбувається остаточний підрахунок голосів.

– Електронна виборча система прямого запису (Direct-recording Electronic Voting System – DRE) – виборець отримує доступ до своєрідного електронного бюлетеня на екрані терміналу для голосування, ідентифікуючи себе через відбитки пальців або ID-картку.

– Дистанційне голосування – не передбачає відвідування виборцем спеціального місця для голосування, оскільки виборець надсилає спеціальний електронний лист на виборчу дільницю або здійснює захищене підключення до спеціально створеного сайту, де і відбувається голосування. Така процедура також передбачає попередню ідентифікацію (А як..., 2022).

Розгляд цих технологій свідчить про те, що поряд із збільшенням зручності виборчої процедури і для виборців, і для членів виборчих комісій, відбувається зменшення ризиків втручання у процедуру підрахунку голосів, який тепер відбувається автоматизовано. Таким чином, зменшується вплив особистісного фактору, тобто виконання процедури підрахунку голосів делегується машинній системі, і потенційно неетичні і недоброчесні дії членів виборчої комісії не можуть бути зреалізовані. Проте, видається, що збільшуються ризики пов'язані з ідентифікацією виборців, яка здійснюється лише за документами (сканування біометричних параметрів не є обов'язковим), візуальну перевірку відповідності документів особі, що їх надає, пристрій для голосування не здійснює. Це створює ризики використання «крадіжки особистостей», в тому числі і для незаконного голосування. Такого роду дії породжують значну кількість етичних проблем, пов'язаних із неможливістю зробити волевиявлення особою, особистість якої вкрадено, а також складністю у визначенні відповідальності за результат вибору, який був здійснений від імені особи, але не самою особою. Необхідно зважати і на той факт, що вплив на підрахунок результатів виборів може відбуватися і на більш пізніх етапах, якщо комп'ютерні системи зберігання результатів голосування чи навіть автономні машини для голосування виявляться уразливими для зовнішнього втручання.

На сьогодні, існує зарубіжний досвід, як використання технологій електронного голосування, так і подолання ризиків цієї процедури.

Сорок сім держав (переважно в Африці, а також Вірменія, Киргизстан) застосовує сканування відбитків пальців для ідентифікації виборця (Is the Biometric, 2024). Використання біометричних технологій на виборах переважно у найменш розвинених країнах світу стало відповіддю на виклики, пов'язані з відсутністю надійних узгоджених та оновлюваних державних реєстрів: у громадян часто немає документів, що посвідчують особу. За міжнародною статистикою близько 40% дорослого населення у країнах з низьким рівнем доходу не мають посвідчення особи (Global ID, 2017). Наявність такого підходу до ідентифікації виборців, актуалізує важливу етичну проблему: держава, в особі її представників, по суті визнає наявність громадянина тільки в день виборів, претендуючи на його дії, що мають підтвердити легітимність певних її представників. В той же час толерується відсутність ідентифікаційних документів у громадянина в міжвиборчий період, що означає обмеженість для нього доступу до адміністративних і соціальних послуг, тобто державні інституції діють неетично, по суті, використовуючи громадян, і не виконуючи своїх зобов'язань перед ними. Цифрові технології сприяють перевірці особи виборця, тому використання нових технологій спрощує цей процес. В країнах третього світу же реєстр виборців надзвичайно недосконалий, отже, електронні технології дозволяють безпосередньо в день виборів отримати спеціальну картку виборця. При системі електронного голосування (віддаленій чи на виборчій дільниці) також важливою є електронна ідентифікація. Деякі країни покладаються на самоідентифікацію виборця, не потребуючи документу, що посвідчує особу. Інші країни можуть вимагати спеціальної системи ідентифікації виборців. Оскільки електронне голосування стає все більш поширеним та автоматизованим, особливо там, де голосування проводиться в Інтернеті або по телефону, ці системи ідентифікації стають вирішальними для забезпечення можливості голосувати лише виборцям.

Існують різні типи ідентифікаційних систем: електронні посвідчення особи; персональні номери (PIN-коди); оцифрована фотографія; штрих-кодування; інфраструктура відкритих ключів / електронні підписи; паролі. Окрім того, Австралія, Бельгія, Болгарія, Фінляндія та інші (заразом 10 країн) використовують технологію

ідентифікації виборця на дільницях у день голосування та формують уточнений онлайн-реєстр. Ще одною перевагою застосування цифрових технологій є подолання проблеми неосвіченості електорату. В багатьох державах неписьменність збільшує частоту недійсних голосів, оскільки виборці не здатні прочитати текст у бюлетені. Електронне голосування за допомогою комп'ютерних машин усунуло цю проблему – виборцям тепер потрібно лише активувати кнопку поруч із відповідним логотипом партії, який виборці можуть запам'ятати під час виборчих кампаній. Іноземні науковці, аналізуючи досвід виборчих компаній у світі, узагальнили, що такі технології також убезпечують від зловживання під час виборчої процедури. Так, електронні системи голосування можуть включати запобіжні заходи проти заповнення виборчих скриньок, які раніше були поширеною практикою у віддалених районах Індії, де злочинці або політичні активісти отримували контроль над скриньками для голосування і масово завантажували бюлетені певного кандидата. Цифрові технології нівелюють такі можливості. Наприклад, машини для голосування, які запрограмовані на запис максимум п'яти голосів на хвилину, зробили такі практики набагато складнішими (Russell, Zamfir, 2018).

Однією з найуспішніших європейських країн, яка має найтриваліший досвід проведення електронних виборів є Естонія. E-voting практикується там з 2005 року. Можливість проведення такого голосування визначена функціонуванням з 2000 року електронної ідентифікаційної картки (Камінський, 2008, с. 30). Завдяки цьому документу, громадяни Естонії могли контролювати банківські рахунки, подавати декларації у податкову службу, накладати електронний підпис, використовувати її як допоміжний документ під час переміщення країнами Європейського Союзу, тощо. Згодом, ця картка почала використовуватись і під час виборів. У 2005 році в Естонії було затверджено блок нормативно-правових актів, що врегулювали процес електронного голосування (найважливішим серед них є розділ 71 Закону «Про вибори до Riigikogu»). Втім до впровадження процедури електронних виборів держава почала готуватися, починаючи з 2001 року, коли було розроблено програмне забезпечення та здійснювалася робота над змінами до законодавство про вибори. У середині 2000-х рр. інтернет

використовували 32% естонців, віком від 15 до 74 років. На муніципальних виборах у Естонії в 2005 році функцією електронного голосування скористалось приблизно 3% естонців, що в цілому, склало близько 9 тис. виборців, а вже на парламентських виборах у 2011 році частка зросла до 20–25% громадян, що у сумі складає більш ніж 140 тис. естонців, які обрали онлайн-голосування (Топалова, 2020).

У 2019 році, участь в дистанційному голосуванні брала, фактично, половина громадян. Електронне голосування реалізується в Естонії і на місцевому, і на загальнодержавному рівнях. Процедура онлайн-голосування в Естонії передбачає наявність у виборця дійсної ідентифікаційної картки, а також пристрою, на якому встановлюється спеціальна програма із сайту виборчої комісії. Віддати свій голос виборець може з будь-якої географічної точки (в тому числі, закордоном), та в будь-який зручний для нього час впродовж шести днів. Цікаво й те, що естонська система передбачає можливість змінювати свій вибір будь-яку кількість разів протягом усіх цих днів, за винятком останнього. Проте, в останній день голосування, виборець може прийти на дільницю і скористуватися традиційним варіантом голосування. Успішність впровадження технологій електронних виборів в Естонії багато в чому визначена загальним високим рівнем довіри громадян до держави в цілому і до інновацій, які вона впроваджує. Згідно результатів дослідження e-Estonia. How do you build trust in government? (e-Estonia, 2020) 82% естонців незалежно від демографічних характеристик довіряють державі і її рішенням у сфері диджиталізації. Не менш важливе значення має мінімальна уразливість систем електронного голосування до кібератак, і не менш надійна система захисту інформації.

Важливим видається і звернення до досвіду Болгарії, в якій система електронних виборів є комплементарною до традиційної системи голосування. У 2021 р. громадяни Болгарії вперше голосували на дострокових парламентських виборів за допомогою електронних машин. Відповідно до нового закону, електронно можна було проголосувати тільки на тих дільницях, де у списках було більш ніж 300 виборців (їх виявилось понад 9000). Запропонована система голосування мала гібридний характер. Реєстрацію виборця, який завітав на дільницю, проводили члени виборчої комісії вручну. На

підставі реєстрації виборець отримував картку зі зчитувальним елементом. Саме ця картка слугувала для ідентифікації виборця під час його голосування за допомогою електронної машини, що має вигляд великого сенсорного екрану з принтером. Перед відкриттям дільниць члени комісії роздруковували контрольний лист зі списком партій. У цьому звіті кожна партія мала нуль голосів, що свідчило про відсутність спроб голосування в конкретній машині. Розташування машини унеможливило стороннє спостереження за процесом голосування. Виборець на екрані позначав обрану партію, отримував роздрукований талон із назвою партії і кидав в урну для голосування. Після закриття дільниць роздруковувався загальний звіт з розподілом голосів виборців. А вже інформація зі звіту звирялася з інформацією в талонах з виборчих урн.

Висновки.

В сучасних суспільних науках здійснюється ґрунтовний аналіз проблеми цифровізації електорального процесу. Проте ці дослідження зосереджені переважно на технологічних аспектах, втім важливою є також і рефлексія етичного виміру проблеми використання інформаційних технологій під час виборів в сучасному світі. В умовах сучасних викликів: війна, участь українських солдатів та офіцерів у активних бойових діях поза межами постійної дислокації військових частин, перебування значної кількості українців за межами країни, або на тимчасово окупованих територіях, перед Українською державою стоїть важливе завдання забезпечити можливість вільного волевиявлення для всіх своїх громадян. Вирішення цього надскладного завдання, забезпечення прозорих ефективних виборів, позбавлених корупційних ризиків, є умовою демократичного майбутнього України. Саме тому доречним є використання досвіду електронних виборів у розвинених країнах. Найголовнішою умовою успішного впровадження системи електронного голосування є наявність широкого суспільного консенсусу щодо необхідності такої технології. Забезпечення такого консенсусу стає можливим в ситуації високого рівня довіри громадян до держави в цілому і до впроваджуваних нею інновацій зокрема. Технологічні підстави проведення електронних виборів передбачають наявність захищеного програмного забезпечення і відповідних баз даних, мінімально уразливих

до кіберзлочинів. Використання таких технологій свідчить про те, що поряд із збільшенням зручності виборчої процедури і для виборців, і для членів виборчих комісій, відбувається зменшення ризиків втручання у процедуру підрахунку голосів, який тепер відбувається автоматизовано. Таким чином, зменшується вплив особистісного фактору, тобто виконання процедури підрахунку голосів делегується машинній системі, і потенційно неетичні і недобросовісні дії членів виборчої комісії не можуть бути зре-

алізовані. Проте, видається, що збільшуються ризики пов'язані з ідентифікацією виборців, яка здійснюється лише за документами. Це створює ризики використання «крадіжки особистостей», в тому числі і для незаконного голосування. Такого роду дії породжують значну кількість етичних проблем, пов'язаних із неможливістю зробити волевиявлення особою, особистість якої викрадено, а також складністю у визначенні відповідальності за результат вибору, який був здійснений від імені особи, але не самою особою.

Список використаних джерел

- А як у них? Електронне голосування. URL: <https://rada.oporaua.org/novyny/novini/23280-aiak-u-nykh-elektronne-holosuvannia> (дата звернення: 11.08.2024).
- Концепція «Запровадження системи електронного голосування в Україні». URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=40636&pf35401=194626> (дата звернення: 11.08.2024).
- Камінський А. Естонія. *Зарубіжний досвід запровадження електронного урядування* / за заг. ред. С. А.Чукот. Київ: НАДУ, 2008. С. 25–41.
- Топалова С. Запуск електронного голосування: корисний досвід Естонії. *Юридичний вісник України*. 2020. № 20–21. С.18–19.
- Bonsor K., Strickland J. How E-voting Works. URL: <https://people.howstuffworks.com/e-voting.htm>. (дата звернення: 11.08.2024).
- Chevallier M. Internet voting: Status, perspectives and Issues. *In TU-e-Government Workshop. 2003*. URL: <https://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/e-gov/e-gov010.pdf>. (дата звернення: 11.08.2024).
- Edwards III S. B., Santos, D. (Eds.). *Digital Transformation and Its Role in Progressing the Relationship Between States and Their Citizens*. Hershey : IGI Global, 2020. 231 p.
- e-Estonia. How do you build trust in government? URL: <https://e-estonia.com/building-trust-in-government/> (дата звернення: 11.08.2024).
- Global ID. Coverage, Barriers, and Use by the Numbers: Insights from the ID4D-Findex Survey (2017). *The World Bank Group's Identification for Development*. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/727021583506631652/pdf/Global-ID-CoverageBarriers-and-Use-by-the-Numbers-An-In-Depth-Look-at-the-2017-ID4D-Findex-Survey.pdf> (дата звернення: 11.08.2024).
- Is the Biometric Date used in voter Identification at polling stations? URL: https://www.idea.int/data-tools/data/question?question_id=9345&database_theme=327 (дата звернення: 11.08.2024).
- Krimmer R., Schuster R. The E-Voting Readiness Index. *Electronic Voting 2008 (EVOTE08). 3rd International Conference on Electronic Voting 2008, Co-organized by Council of Europe, Gesellschaft für Informatik and EVoting*. CC. Bonn: Gesellschaft für Informatik, 2008. P. 127–136.
- McGaley M. E-voting: a safety critical system. Maynooth: National University of Ireland, 2003. 32 p.
- Prosser A., Krimmer R. The dimensions of electronic voting – Technology, law, politics and society. *Electronic voting in Europe. Technology, law, politics and society, workshop of the ESF TED programme together with GI and OCG*. Bonn: Gesellschaft für Informatik, 2004. P. 21–28.
- Russell M., Zamfir I. Digital technology in elections Efficiency versus credibility? BRIEFING European Parliamentary Research Service. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2018\)625178](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2018)625178) (дата звернення: 11.08.2024).

References

- А як у них? Електронне голосування. URL: <https://rada.oporaua.org/novyny/novini/23280-aiak-u-nykh-elektronne-holosuvannia/>
- Концепція «Запровадження системи електронного голосування в Україні». URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=40636&pf35401=194626>
- Kaminskyi, A. (2008). *Estonia. Zarubizhnyi dosvid uprovdzhennia elektronnoho uriaduvannia* / za zah. red. S. A.Chukot. Kyiv: NADU, 25–41.
- Topalova, S. (2020) *Zapusk elektronnoho holosuvannia: korysnyi dosvid Estonii. Yurydychnyi visnyk Ukrainy*. № 20–21, 18–19.

- Bonsor, K., Strickland, J. (2007). How E-voting Works. URL: <https://people.howstuffworks.com/e-voting.htm>.
- Chevallier, M. (2003). Internet voting: Status, perspectives and Issues. In TU-e-Government Workshop. URL: <https://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/e-gov/e-gov010.pdf>.
- Edwards, III S. B., Santos, D. (Eds.) (2020). Digital Transformation and Its Role in Progressing the Relationship Between States and Their Citizens. Hershey : IGI Global. 231 p.
- e-Estonia. How do you build trust in government? URL: <https://e-estonia.com/building-trust-in-government/>.
- Global I. D. Coverage, Barriers, and Use by the Numbers: Insights from the ID4D-Findex Survey (2017). The World Bank Group's Identification for Development. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/727021583506631652/pdf/Global-ID-CoverageBarriers-and-Use-by-the-Numbers-An-In-Depth-Look-at-the-2017-ID4D-Findex-Survey.pdf>.
- Is the Biometric Date used in voter Identification at polling stations? URL: https://www.idea.int/data-tools/data/question?question_id=9345&database_theme=327.
- Krimmer, R., Schuster, R. (2008). The E-Voting Readiness Index. Electronic Voting 2008 (EVOTE08). 3rd International Conference on Electronic Voting 2008, Co-organized by Council of Europe, Gesellschaft für Informatik and EVoting. CC. Bonn: Gesellschaft für Informatik, 127–136.
- McGaley, M. (2003). E-voting: a safety critical system. Maynooth: National University of Ireland. 32 p.
- Prosser, A., Krimmer, R. (2004). The dimensions of electronic voting – Technology, law, politics and society. Electronic voting in Europe. Technology, law, politics and society, workshop of the ESF TED programme together with GI and OCG. Bonn: Gesellschaft für Informatik, 21–28.
- Russell, M., Zamfir, I. (2018). Digital technology in elections Efficiency versus credibility? BRIEFING European Parliamentary Research Service. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2018\)_625178](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2018)_625178).

IRYNA, CHAIKA – Doctor of Philosophy,
Associate Professor, Professor of the Department of Philosophy,
Public Administration and Social Work, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: Thcokur2004@ukr.net
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2315-7724>

YEVHEN, TSOKUR – Doctor of Political Science,
Associate Professor, Acting Head, Professor of the Department of Political Science,
Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: Thcokur2004@ukr.net
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7605-0114>

DIGITALIZATION OF ELECTIONS IN UKRAINE AND THE WORLD: ETHICAL DIMENSIONS OF THE PHENOMENON

Abstract

A thorough analysis of the problem of digitalization of the electoral process is carried out within the framework of modern research in the social sciences. However, these studies focus mainly on technological aspects, but it is also important to reflect on the ethical dimension of the problem of using information technology during elections in the modern world. The electoral model is a significant component of the political, legal, and social systems of a state. Elections should serve to develop and improve, to achieve new heights by the state and society. The purpose of this study is to reflect on the ethical dimension of the phenomenon of digitalization of the electoral process in Ukraine and the world. In the face of current challenges, the Ukrainian state faces an important task to ensure the possibility of free expression of will for all its citizens. The solution to this extremely difficult task: ensuring transparent and effective elections devoid of corruption risks is a prerequisite for the democratic future of Ukraine. That is why it is appropriate to use the experience of electronic voting in developed countries. The most important condition for the successful implementation of the electronic voting system is the existence of a broad public consensus on the need for such a technology. Such a consensus becomes possible in a situation of high level of public trust in the state in general and in the innovations it introduces in particular. The technological basis for electronic elections involves the availability of secure software and relevant databases that are minimally vulnerable to cybercrime. Thus, the influence of the personal factor is reduced, i.e., the vote counting procedure is delegated to a machine system, and potentially unethical and dishonest actions of election commission members cannot be realized. However, it seems that the risks associated with voter identification, which is carried out only on the basis of documents, are increasing. This creates risks of using “identity theft”, including for illegal voting. Such actions give rise to a significant number of ethical problems associated with the impossibility of expressing the will of a person whose

identity has been stolen, as well as the difficulty in determining responsibility for the outcome of a choice made on behalf of a person, but not by the person himself.

Key words: elections, electoral technologies, corruption, cybercrime, digitalization of the electoral process, electronic voting, ethics of the electoral process.

© The Authors(s) 2024

This is an open access article under

The Creative Commons CC BY license

Received date 07.07.2024

Accepted date 15.07.2024

Published date 07.00.2024

How to cite: Ірина, Чайка, Євген, Цокур. Цифровізація виборів в Україні і світі: етичні виміри феномену. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2024. 20 (97). P. 140–147.

doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-20-97-16>